

Mr. H. Nentjes¹

Informatieverschaffing door de school aan ouders tussen wie geen relatie (meer) bestaat

1. Inleiding

Scholen, met name basisscholen, hebben nogal eens te maken met de gevolgen van verstoorte relaties tussen ouders. Dat kan scholen soms voor grote problemen plaatsten. Zo kan een ouder vinden dat hij recht heeft op informatie van de school waarop zijn kind zit, terwijl de andere ouder vindt dat de school juist geen gegevens moet verstrekken. Vaak is het probleem waarvoor de school zich dan gesteld ziet, al een afgeleid vraagstuk. Het hoofdprobleem is dat de verhouding tussen de ouders, doorgaans gewezen partners, zodanig is verstoord dat degene, die over de informatie die van de school afkomstig is beschikt, die niet aan de andere wil verstrekken. De school zou die informatie volgens de verzorgende ouder ook niet mogen verschaffen. De school dreigt dan tot partij te worden gemaakt in een geschil waar zij verder buiten staat en ook buiten wil blijven staan.

Wijs optreden is dan geboden. Daarvoor is kennis van de wetgeving en van de jurisprudentie onontbeerlijk. Daarop wordt in deze bijdrage ingegaan. Achtereenvolgens wordt een schets gegeven van de ontwikkeling van het begrip "ouderlijk gezag" (par.2), van de dilemma's die voor een school kunnen ontstaan (par.3) en het recht op informatie van en door de school. Voor het wel of niet moeten verschaffen van informatie zal "het belang van het kind" doorslaggevend criterium blijken te zijn. Op dit begrip wordt nader ingegaan (par.5), met beschrijving van enige jurisprudentie (par.6). In relatie hiermee komt ook de positie van de klachtencommissie aan de orde, waartoe ouders zich kunnen wenden (par.7). Het artikel sluit af met enige vuistregels voor schoolbeleid (par.8) en een samenvatting en conclusie (par. 9).

2. Ouderlijk gezag

De regels inzake het gezag van ouders over hun minderjarige kinderen hebben de laatste jaren een en ander aan wijziging ondergaan.

Decennialang is het begrip "ouderlijke macht" in samenhang gezien met het huwelijk. Alleen gehuwde ouderparen konden toen de ouderlijke macht uitoefenen over hun minderjarige kinderen. Was het huwelijk beëindigd, of was er geen sprake geweest van een huwelijk, dan werd voor het uitoefenen van het gezag van de vader of de moeder over een minderjarige kind de term "voogdij" gebruikt.

Tot 1984 werd aangenomen, dat na een scheiding de voogdij over de minderjarige kinderen uit het huwelijk aan slechts één van de gewezen partners kon toekomen.

In dat jaar heeft een uitspraak van de Hoge Raad het mogelijk gemaakt dat na een echtscheiding beide ouders het gezag over de kinderen konden behouden.² Daarvoor moest aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Zo was een eensluidend verzoek daartoe van beide ouders aan de rechtbank noodzakelijk. De rechter moest bij het in behandeling nemen van het verzoek nagaan of het belang van het kind zich niet tegen de voortdurende van het gezamenlijk gezag zou verzetten. Een vereiste was ook dat moest blijken dat er tussen de ouders een goede verstandhouding bestond. In 1995 is de mogelijkheid van voortzetting van het gezag na een scheiding door beide ouders in de wet opgenomen.³ Voor die voortzetting was een gezamenlijk verzoek van beiden vereist. Dat verzoek kon slechts worden afgewezen op de beperkte grond dat bij inwilliging daarvan de belangen van het kind zouden worden verwaarloosd.

Vergeleken met wat toen binnen de grenzen van de rechtspraak van de Hoge Raad mogelijk was hield dat een verruiming in. Het

¹ Mr. H. Nentjes is adjunct-secretaris van de klachtencommissie voor het katholiek onderwijs

² Hoge Raad 4-5-1984, NJ 1985- 510

³ Kamerstukken 23.012

principe dat na een scheiding het gezag door beide ouders moet kunnen worden voortgezet heeft met deze wetswijziging veld gewonnen.

In 1998 heeft de wetgever principieel gekozen voor het beginsel dat na een echtscheiding beide ouders het gezag over de minderjarige kinderen voortzetten.⁴ Voortaan zou een ouder die alleen met het ouderlijk gezag wilde worden belast voor de rechter aannemelijk moeten maken dat dat in het belang was van het kind.

Op 1 maart 2009 is de Wet Bevordering Voortgezet Ouderschap en Zorgvuldige Scheiding(voetnoot 5) in werking getreden. Daarmee is in art. 1: 251a BW een verfijning aangebracht in de toets die de rechter moet hanteren, als die moet oordelen over het wel of niet toekennen van het ouderlijk gezag aan één ouder. Als er een onaanvaardbaar risico is dat het kind klem of verloren zou raken tussen de ouders en niet te verwachten is dat daarin binnen korte tijd verbetering komt, kan dat een reden opleveren om het gezag aan één ouder toe te kennen. Een andere reden kan zijn dat naar het oordeel van de rechter de toekenning van het gezag aan één ouder in het belang van het kind noodzakelijk is.

De Wet van 1 maart 2009 beoogt conflicten in verband met het ouderlijk gezag met een scheiding samenhangen te voorkomen dan wel te beperken. Art. 815 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verplicht ouders die willen scheiden tot het opstellen van een ouderschapsplan. In dat plan moeten afspraken worden neergelegd over de invulling van het ouderschap na de scheiding. De wijze waarop informatieverschaffing over de kinderen plaats moet vinden, hoort daar ook bij.

De vanzelfsprekendheid van de koppeling tussen het uitoefenen van de ouderlijke macht en het huwelijk is ook anderszins onder druk komen te staan. In 1986 heeft de Hoge Raad in een viertal uitspraken⁶ uitgemaakt dat er ook van ouderlijke macht sprake kan zijn, wanneer de ouders van een kind nooit met elkaar getrouwd zijn geweest.

De wetgever is de Hoge Raad op die weg gevolgd. Bij de hierboven genoemde wetswijziging van 1995 is vastgesteld dat het ouderlijk gezag over een minderjarig kind ook uitgeoefend kan worden door ouders die niet met elkaar getrouwd zijn. Samenwonen is voor het uitoefenen van het ouderlijk gezag niet vereist.

Met de introductie van het geregistreerd partnerschap is ook wettelijk vastgelegd dat over een kind, dat uit een dergelijke relatie geboren is, de ouders beiden het ouderlijk gezag uitoefenen. (art. 1:253aa BW)⁷

3. Dilemma's voor de school

Zoals in de vorige paragraaf is geschetst is voortzetting van het gezag door beide ouders na het beëindigen van een relatie sinds 1998 uitgangspunt. Voor het afwijken daarvan is een bijzondere reden vereist. Men mag aannemen dat, als het gezag aan één van de ouders wordt opgedragen, dat dan meestal gebeurt tegen de zin van de andere ouder.

De problemen in verband met de toekenning van het gezag kunnen zich ook voordoen bij de beëindiging van buitenhuwelijkse relaties. Ook dan kan op grond van een uitspraak van de rechter een ouder alleen worden belast met het ouderlijk gezag. Een rechter zal niet zonder reden tot het inwilligen van een verzoek om één ouder met het gezag te belasten overgaan.

Uitgangspunt is immers dat beide ouders met het ouderlijk gezag belast blijven.

De ouder die wordt belast met het gezag heeft de verplichting om de andere ouder op de hoogte te houden van gewichtige aangelegenheden die het kind betreffen (art.1:377b BW). Het is dus de

⁴ Kamerstukken 23.714

⁵ Kamerstukken 30.145. Met deze wer is ook de zogenaamde flitscheiding onmogelijk gemaakt.

⁶ Gepubliceerd in NJ 1986- 585, 586, 587 en 588, aangeduid als de lenteschikkingen van de Hoge Raad

⁷ Kamerstukken 29.353

bedoeling dat de ouder die niet met het gezag is belast van de andere ouder informatie over het kind ouder krijgt. Gegevens over de schoolresultaten zouden dus via de met het ouderlijk gezag beklede ouder verstrekt moeten worden. Als echter in de communicatie tussen de ouders storingen ontstaan, kan dat voor de school problemen veroorzaken. De vraag rijst dan hoever de taak van de school reikt inzake de informatieverschaffing.

In een aantal situaties na het beëindigen van een relatie blijkt het verschaffen van informatie over het kind aan beide ouders een netelige, soms zelfs riskante zaak te zijn.

Verschillende overwegingen kunnen dan haaks op elkaar te staan. Op school kan men gewend zijn geweest om voor het uiteengaan van de ouders met beiden te communiceren. Men kan het dan redelijk vinden om met beiden het contact voort te zetten.

Anderzijds kan de school worden geplaagd voor de uitdrukkelijke wens van de ene ouder om geen informatie te verschaffen aan de andere. Deze wens hangt dikwijls samen met een conflictueuze situatie.

De school zou in geval van een conflict tussen de ouders de weg van de minste weerstand kunnen kiezen. De gedachte dat zij beter ruzie kan hebben met een partij dan met twee kan dan tot de praktijk leiden dat het niet-verschaffen van welke inlichting dan ook aan de ouder die niet het gezag uitoefent de veiligste weg is. Dat zal zeker zo worden ervaren, als de ouder die met het gezag is belast zijn kind op een andere school kan plaatsen en die mogelijkheid als pressiemiddel hanteert. Een dergelijke praktijk zou als consequentie hebben dat de ouder, die niet met het gezag belast is, in zijn informatieverzekrijging afhankelijk wordt van een vetorecht van de andere ouder.

In een aantal gevallen staat er een uiterst gevoelige situatie aan de informatieverstrekking in de weg. Die kan tengevolge hebben, dat de ouder die met het gezag is belast fel gekant is tegen welke informatieverschaffing dan ook aan de andere ouder, soms met gegronde reden.

Als er bijvoorbeeld sprake is van stalking of men is bang voor een ontvoering van het kind dan kunnen de gegevens die de school verstrekt een potentiële dader in de kaart spelen.

De school dreigt dan in de positie te komen, dat zij zich uit angst voor een gerechtelijke procedure onder druk gezet voelt om gegevens te verstrekken die andere instanties op goede gronden onthouden. De school is dan de zwakke stee in het bouwwerk van de geheimhouding.

Een vraag die in dit verband ook rijst is op wiens kosten de informatie moet worden verschaft. De school moet naast het maken van kopieer- en portiekosten extra tijd investeren in de contacten met de ouder die niet met het gezag over het kind is belast. Er valt wat voor te zeggen om die kosten te declareren bij degene die om de informatie verzoekt, terwijl er situaties zijn waarin men gevoeglijk kan aannemen dat het onwil is van de ouder die met het gezag is belast die de school noodzaakt tot het verstrekken van de nodige informatie⁸.

Op een aantal van de hier gestelde vragen geeft de wet een antwoord. In de volgende paragraaf wordt hier nader op ingegaan.

4. Recht op informatie van en door de school

Het recht jegens derden op informatieverschaffing voor de ouder, die het ouderlijk gezag niet uitoefent, ligt nog niet zo lang vast in ons bestel.

In 1993 nog nam de Hoge Raad aan dat er geen recht op informatieverschaffing door derden, waaronder scholen, bestond voor de gescheiden ouder die niet met het gezag was belast.⁹ Er was toen in het parlement net een discussie gaande over het wetsontwerp over de regeling van het

⁸ Zie voor een uitgebreide weergave van wat een school aan dilemma's kan ervaren de bijdrage "School, kind en ouders, een gecompliceerde driehoeksverhouding" van prof. mr. P. Vlaardingebroek in Handboek Schoolrecht

⁹ Hoge Raad 17-12- 1993 NJ 1994- 332

ouderlijk gezag en omgang die uiteindelijk heeft geresulteerd in de hierboven gememoreerde wetwijziging van 1995. In het recht op informatieverschaffing door de school werd in het ontwerp ook voorzien. In het arrest werd het gegeven dat er in het parlement de vermelde discussie plaatsvond gehanteerd als argument tegen het bestaan van het informatierecht. Welbewust heeft de Hoge Raad toen niet anticiperend geïnterpreteerd.

Met de wetwijziging die in 1995 tot stand is gekomen en die de regelgeving inzake het ouderlijk gezag na een scheiding heeft veranderd is de positie van de ouder die niet belast is met het gezag versterkt. Artikel 1:377 c, dat toen in Boek 1 BW is opgenomen, verplicht derden, die beroepsmatig over informatie inzake belangrijke feiten en omstandigheden die het kind of diens verzorging of opvoeding betreffen beschikken, die desgevraagd te verstrekken aan de ouder die niet belast is met het gezag.

Het begrip "derden" wordt beperkt tot degenen die beroepshalve beschikken over informatie.

Familieleden vallen er dus buiten. Voor wat betreft de school is gedacht aan leerkrachten en schooldecanen en verder bijvoorbeeld aan artsen en andere vertrouwenspersonen.

Het recht dat art. 1:377 c BW biedt is begrensd. De "derde" behoeft de informatie niet eigener beweging te verstrekken. De ouder die prijs stelt op informatie over zijn kind moet er wel om vragen.

Dat blijkt uit het begrip "desgevraagd" dat wordt gehanteerd. Dat begrip geeft ook een andere begrenzing aan. Specifieke informatie behoeft niet te worden verschaft naar aanleiding van een algemene vraag om informatie. De vraagstelling moet wel gericht zijn.

Er moet uit blijken welk soort gegevens de ouder, die niet met het ouderlijk gezag is belast, wil hebben.

Verder hoeft de "derde" niet de informatie te verstrekken die hij aan de andere ouder ook niet behoort te geven.

Het is niet de bedoeling dat de ouder die niet met het gezag is belast een informatievoorsprong krijgt. Er kan bijvoorbeeld informatie onder een beroepsgeheim vallen.

Het recht op informatie gaat ook niet zo ver dat er een inzage-recht zou bestaan in persoonlijke werkaantekeningen, die uitsluitend voor de eigen gedachtevorming van de "derde" zijn bestemd.¹⁰ Persoonlijk denken staat vrij.

Als de schoolleiding van oordeel is dat het niet verstandig is bepaalde informatie te verstrekken en die informatie wordt om die reden vervolgens geweigerd, dan kan de ouder die niet met het gezag is belast aan de rechter verzoeken te bepalen dat de gevraagde informatie alsnog wordt verschaft.

Artikel 1:377c BW kent dus de verplichting voor de school om desgevraagd informatie te verstrekken inzake belangrijke feiten en omstandigheden die het kind betreffen. Die verplichting is er niet, wanneer het belang van het kind zich daartegen verzet.

Wordt de gevraagde informatie niet verstrekt, dan kan de ouder die zich door de weigering benadeeld voelt zich wenden tot de rechtbank met het verzoek om te bepalen op welke wijze er informatie moet worden verstrekt. De rechter wijst het verzoek in ieder geval af, wanneer het belang van het kind zich tegen het verschaffen van de informatie verzet.

Is de rechter echter van oordeel dat de ouder, die niet met het gezag is belast, niet verstoken behoort te blijven van informatie, dan kan de rechter hiervoor aan de derde nadere aanwijzingen geven.

Kennelijk zit in de bevoegdheid om nadere aanwijzingen te geven een beoordelingsnorm. De rechter kan vaststellen welke gegevens wel en welke niet voor verstrekking in aanmerking komen en op welke wijze de informatie moet worden verstrekt.

Het wel of niet verschaffen van informatie moet altijd worden getoetst aan het belang van het kind dat ermee gemoeid is. Art 1:377c BW geeft aan dat de verplichting tot informatieverschaffing ophoudt, als het belang van het kind zich daartegen verzet.

Wat moet onder "het belang van het kind" worden verstaan?

¹⁰ Hoge Raad 24-1- 2003, NJ 2003- 491

5. Het belang van het kind

Hoofregel is dat de niet met het gezag belaste ouder desgevraagd wordt geïnformeerd over de voortgang van zijn kind op school. De reden om van die hoofregel af te wijken is gelegen in het belang van het kind. Het begrip "het belang van het kind" is een algemene term uit het jeugd- en jeugdbeschermingsrecht. Het is een open begrip, een richtinggevend oriëntatiepunt. Het brengt tot uitdrukking dat bescherming, hulp en steun bij de groei naar volwassenheid en opvoeding en verzorging leidraad vormen.

Als er informatie verschaft moet worden, moet eveneens aan de hand van het belang van het kind worden vastgesteld, of daarin een selectie gemaakt moet worden en op welke wijze de gegevens moeten worden verstrekt. In de wetsgeschiedenis wordt een voorbeeld genoemd van informatievervalsing die strijdig is met het belang van het kind: Aan de niet met het gezag belaste ouder is de omgang met zijn kind ontzegd. Deze probeert toch na schooltijd het kind te ontmoeten. De andere ouder wil daarom het kind van school nemen. Het verschaffen van informatie door de leerkracht, die zou inhouden dat het kind naar een andere school gaat, zou kunnen worden geweigerd omdat de veiligheid van het kind daarbij in het geding is.

Het enkele feit dat een kind niet wil dat er informatie over diens schoolresultaten wordt verstrekt levert onvoldoende reden op om strijdigheid met zijn belang aan te nemen. Dit ligt in de lijn van de wetsgeschiedenis. Het belang van het kind is daarbij het leidend beginsel. Het valt niet te verwachten dat een kind de draagwijdte overziet van wat in het kader van zijn opvoeding van belang is. Diens onwil kan dus geen allesbepalende factor zijn voor wat als strijdig met zijn belang moet worden beschouwd. Wel kan die in de algemene weging een rol spelen.

Als de rechter een uitspraak moet doen over het wel of niet moeten verstrekken van informatie is het belang van het kind direct of indirect eveneens de maatstaf. Dat is in de procedure zowel bij de beantwoording van de vraag, of de informatie moet worden verstrekt als bij het geven van aanwijzingen over de verstrekking van de gegevens het geval.

In de volgende paragraaf schetsen we dit aan de hand van enkele uitspraken.

6. Jurisprudentie

Uit de uitspraak van de rechtbank te Rotterdam van 9 juli 1998¹¹ valt af te leiden, dat verzet alleen van de ouder die belast is met het gezag onvoldoende reden oplevert om strijdigheid met het belang van het kind aan te nemen. Dat de wel met het gezag belaste ouder zich benadeeld voelt door het verstrekken van informatie aan de andere ouder levert een te weinig concreet bezwaar op tegen de informatievervalsing. Er moet dus meer aan de hand zijn.

Verder wordt er in de uitspraak van uitgegaan, dat de informatie schriftelijk wordt verstrekt. De school wordt geacht zich zo weinig mogelijk te mengen in het gezinsleven van het kind.

In de uitspraak wordt er ook van uitgegaan dat de school een beleid op het gebied van de informatievervalsing aan ouders ontwikkelt. Zij mag niet volstaan met wachten op wat de rechter in voorkomende situaties aan aanwijzingen geeft.

Een uitgebreide uitspraak in het kader van art. 1:377c BW is afkomstig van de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) uit 1997.¹²

Het ging hier om een vader aan wie door de rechter een contactverbod was opgelegd. Er was namelijk sprake van stalking. In samenhang daarmee had de vader de orde en de rust op de school van zijn kind verstoord. Bij een kerstviering was de vader verwijderd.

Van de weeromstuit werd hem door de school informatie onthouden om het hem onmogelijk te maken er achter te komen of er activiteiten zouden zijn, waar hij zijn ex-vrouw dan wel zijn kind kon treffen.

De CGB kwam tot

¹¹ Rechtbank Rotterdam 9-6-1998, weergegeven in FJR van september 1998

¹² CGB 22-12-1997, AB 1998- 159 met noot Holtmaat

de bevinding, dat de school met het onthouden van de informatie op een aantal punten met haar beleid indirect onderscheid maakte naar geslacht en burgerlijke staat. Ouders die gescheiden zijn, doorgaans mannen, bleken door het beleid dat de school voerde namelijk meer getroffen te worden dan ouders die niet gescheiden zijn.

Deze ongelijkheid in behandeling kon alleen worden gebaseerd op een objectieve rechtvaardigingsgrond.

In dat verband oordeelde de CGB, dat voor zover het ging om het niet verstrekken van bescheiden die ten doel hadden om de met zorg voor de kinderen belaste ouder van dienst te zijn, bijvoorbeeld adressenlijsten van medeleerlingen, er een objectieve rechtvaardiging voor het onderscheid bestond. De nuttige functie daarvan voor ouders die met de zorg belast zijn leverde volgens de CGB een voldoende rechtvaardiging op om de verstrekking van de informatie tot die groep te beperken en om de vader die informatie dus te onthouden.

Voor wat betreft het onthouden van de informatie met een algemeen karakter, zoals de maandkalender met daarop vermeld de activiteiten van de school bestond er volgens de CGB een dergelijke rechtvaardigingsgrond niet. Dat ouders die niet belast zijn met het gezag belangstelling hebben voor de activiteiten van de school van hun kind moet als normaal worden beschouwd.

In deze uitspraak heeft de CGB de objectieve rechtvaardiging gezocht in de relatie tussen de informatie en het nut daarvan voor de ouder die met de zorg voor het kind is belast. Voor zover gegevens geen rol spelen in de verzorging, zoals algemene schoolinformatie, zouden die dus zonder bezwaar aan de niet met het gezag belaste ouder kunnen worden verstrekt.

Door de vader uit te sluiten van de verstrekking van de algemene informatie zou dus onderscheid worden gemaakt naar burgerlijke staat.

Voor het de vader onthouden van andere informatie, de adressenlijst en inzage in werkstukjes van het kind is volgens de CGB wel een objectieve rechtvaardigingsgrond aanwezig.

In het commentaar onder deze uitspraak wordt door mr.H.T.M. Holtmaat aangevoerd, dat het belang van het kind met daartegen afgezet de door de school getroffen maatregelen een betere rechtvaardigingsgrond was geweest voor de gesignaleerde ongelijke behandeling.

In dat verband wordt door Holtmaat terecht nog opgemerkt, dat het opvolgen van het advies van de CGB de school opzadelt met een groot probleem. Zij moet aan de stalkende vader informatie verschaffen waaruit hij kan afleiden, wanneer de moeder bij activiteiten op school is en vervolgens moet de school ervoor zorgen dat de vader bij die activiteiten buiten de deur blijft.

Het is ook moeilijk voor te stellen dat als de verplichting tot informatieverschaffing wordt beoordeeld in het kader van de gelijke behandeling een ander uitgangspunt dan strijdigheid met het belang van het kind leidraad wordt. De wetgever heeft welbewust voor dit criterium gekozen. Het hanteren daarvan geeft betere mogelijkheden om kinderen te beschermen dan wat de CGB als maatstaf aangeeft. Ook het verstrekken van informatie die niet direct nuttig is voor de verzorgende ouder kan strijdig zijn met het belang van het kind!

Nadien heeft de CGB wederom een uitspraak gedaan naar aanleiding van een verzoek van een vader die zich gediscrimineerd voelde, omdat hem als man die gescheiden was, bepaalde informatie werd onthouden.

De CGB oordeelde hierin dat er geen sprake was van direct of indirect onderscheid, aangezien het hier ging om een specifieke beslissing in het kader van het beleid om in het algemeen wel informatie te verschaffen aan ouders. Dat er sprake was van een specifieke situatie mocht de school aannemen op grond van wat de gezinsvoogd aan de school had verzocht. Aan beantwoording van de vraag of er sprake was van een rechtvaardigingsgrond kwam de CGB bij gebrek aan vaststelling van ongelijke behandeling niet toe¹².

¹² CGB 31-5-2001 met noot Zoontjens, gepubliceerd in Rechtspraak Onderwijs 2002-2004

¹⁴ Rechtbank Utrecht 17 augustus 2005, LJN: AU 168

¹⁵ Hoge Raad 27 maart 2009, NJ 2009-165

In een kwestie die aan de rechtbank te Utrecht werd voorgelegd wilde de vader weten op welke school zijn kind was geplaatst. De oude school had geweigerd die informatie te verstrekken. Zij had zich bij haar weigering beroepen op de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP). Deze wet, die van recenter datum was dan art 1: 377c Boek 1 BW, zou het verstrekken van de gevraagde gegevens verbieden.

De rechtbank oordeelde dat degene die weigert de verzochte gegevens te verschaffen, feiten en omstandigheden moet aanvoeren die de weigering kunnen rechtvaardigen. De school had dat niet gedaan. Zij had zich slechts beroepen op het bestaan van de WPB.

De regeling van art. 1:377 c Boek 1 BW is volgens de rechtbank een bijzondere regeling die boven de WBP gaat.

De rechtbank verwierp het beroep van de school op de WBP en droeg de school op aan de vader mede te delen naar welke school zijn kind was gegaan (voetnoot 14).

Een vader had in 2006 een verzoekschrift ingediend bij de rechtbank om de school te verplichten hem afschriften van schoolrapporten, cijferlijsten en (stage) beoordelingen te verstrekken. Hij wilde daarnaast ook beschikken over de schoolkrant, ouderbulletins, schoolfoto's en het adres van de schoolfotograaf.

Inhoudelijk was de procedure interessant, omdat de rechter zich inhoudelijk moest buigen over de vraag, hoever informatie over de persoon van het kind en over diens verzorging en opvoeding strekt. De Hoge Raad, die in 2009 in laatste instantie over het verzoek moest oordelen, kwam helaas aan de beantwoording van deze inhoudelijk vraag niet toe. De leerling die het betrof, was inmiddels meerderjarig geworden. Daardoor werd de vader alsnog niet ontvankelijk verklaard in zijn verzoek(voetnoot 15).

7. Rol van de klachtencommissie

De rechtbank is aangewezen als de instantie die een uitspraak moet doen over de informatieverschaffing. Dat brengt met zich mee dat het niet op de weg van de klachtencommissie ligt om een inhoudelijk uitspraak te doen over wat er wel of niet aan gegevens moet worden verstrekt aan ouders die niet met het ouderlijk gezag zijn belast. Niettemin moet de klachtencommissie zich nog wel eens buigen over verzoeken die gedaan zijn uit de behoefte aan het verschaffen van gegevens. Dikwijls staan klachten om informatieverschaffing namelijk niet op zichzelf. De wijze waarop een school met een verzoek om informatieverschaffing omgaat zal vaak door een klager niet los worden gezien van een weigering.

Als bijvoorbeeld een school niet of pas heel laat reageert op een verzoek kan de klachtencommissie daarover wel een uitspraak doen. Zij kan nagaan of de tijd die de school nodig had om een verzoek te behandelen een redelijke was. Daarvoor kan zij onder meer te rade gaan met wat er mogelijk in de schoolgids daarover is bepaald.

Van de school wordt blijkens een advies van de Klachtencommissie voor het Katholiek Onderwijs van 17 maart 2004 verwacht dat zij zich integer opstelt.(voetnoot 16)

Vaak zal voor een ouder niet altijd duidelijk zijn wanneer belangrijke informatie wordt verschaft, dan wel geweigerd. Degene die verzoekt om informatie heeft per definitie een achterstand. Zelfs of bepaalde gegevens hem worden onthouden zal niet altijd duidelijk zijn.

Of de school op dat gebied een beleid heeft ontwikkeld en zo ja, of zich dat verhoudt met haar wettelijke verplichtingen kan dus door de klachtencommissie wel worden getoetst.

8. Beleid van de school

Aan de ene kant is de school alleen maar verplicht om informatie te verstrekken, als de niet met het ouderlijk gezag belaste ouder er om verzoekt. Aan de andere kant wordt de school geacht voor die informatieverstrekking een beleid te hebben ontwikkeld en dat in de schoolgids te hebben vermeld. Om dit vraagstuk op te lossen kan de school een aantal vuistregels formuleren en publiceren, waarvan zij in bijzondere situaties afwijkt.

Deze regels kunnen in ieder geval het volgende inhouden:

- De ouder die verzoekt om informatie dient een kopie van zijn legitimatiebewijs te overleggen.
- De andere ouder wordt van het gedane verzoek in kennis gesteld. Daarbij wordt aangegeven dat alleen redenen die het belang van het kind aangaan tegen het verzoek kunnen worden ingebracht.
- Als een ouder de school heeft verzocht om informatie en daartegen bestaat geen bezwaar, worden nadien in ieder geval bepaalde bescheiden zonder meer gegeven, bijvoorbeeld de rapporten en een schriftelijke toelichting daarop. Er hoeft dan niet steeds opnieuw verzocht te worden om die informatie.
- Informatie wordt niet verstrekt, wanneer de school gegronde reden heeft om aan te nemen dat dat in strijd is met het belang van het kind, bijvoorbeeld als de veiligheid in het geding is.
- Er wordt een termijn, bijvoorbeeld van een maand gehanteerd voor het behandelen van een verzoek om informatie.

Het hanteren van dergelijke algemene uitgangspunten biedt de school zicht op het omgaan met verzoeken om informatieverstrekking.

16 te vinden op www.geschillencies-klachtencies.nl/klachten/publicaties/2003-2004.Z14.html

9. Samenvatting en conclusie

Het ouderlijk gezag is in de wetgeving steeds meer los komen te staan van het bestaan van een huwelijksrelatie. In principe wordt de ouderlijke macht na het beëindigen van een relatie uitgeoefend door beide ouders. Ouders die het ouderlijk gezag hebben en die uit elkaar willen, moeten afspraken maken over de opvoeding van de kinderen.

Als één ouder met het ouderlijk gezag is belast is er doorgaans sprake van een bijzondere, soms conflictueuze, situatie. Op de ouder die alleen het ouderlijk gezag heeft, rust de verplichting om de andere ouder op de hoogte te houden van belangrijke ontwikkelingen van het kind. Voldoet die ouder niet aan zijn verplichting, dan kan de andere ouder de school verzoeken om informatie over het kind. De school heeft dan de verplichting om binnen de wettelijke begrenzings aan het verzoek tegemoet te komen.

Uit uitspraken van instanties die over de informatieverstrekking hebben moeten oordelen - waarvan in de paragrafen 6 en 7 enkele voorbeelden zijn gegeven - blijkt dat van scholen wordt verwacht dat zij een beleid ter zake hanteren. Scholen doen er dan ook verstandig aan om op dat punt hun beleidsuitgangspunten bekend te maken in de schoolgids.

Hoeksteen daarvan moet zijn dat het belang van het kind zich niet tegen de informatieverstrekking mag verzetten.

Weliswaar is het begrip "het belang van het kind" een algemene formule, maar de praktijk biedt toch enkele aanknopingspunten om daarmee om te gaan:

- De veiligheid van het kind mag door de informatieverstrekking niet worden bedreigd.
- Het feit dat het kind tegen de informatieverstrekking is is op zichzelf een onvoldoende reden om strijdigheid met zijn belang aan te nemen.

- Verzet van de ouder die met het gezag is belast levert op zichzelf evenmin strijdigheid met het belang van het kind op.

Geraadpleegde literatuur

Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Personen en Familierecht, bewerkt door prof. mr. J. de Boer, W.E.J. Tjeenk Willink Deventer, zeventiende druk 2006.

P. Vlaardingerbroek, School, kind en ouder(s); een gecompliceerde driehoeksverhouding, in: D. Mentink e.a. (red.), Handboek Schoolrecht; juridische vraagbaak voor de praktijk, Den Haag z.j.

P. Vlaardingerbroek De school en het informatierecht ex art. 1: 377C BW School en Wet december 2007.